

JAVIER MUGUERZA: ERRESISTENTZIAREN ETIKA

ASKOREN ARTEAN *

Javier Muguerzak argitaratu duen “Desde la perplejidad” (PCE, Madrid, 1990) liburu berriak merezi du iruzkin txiki bat hausnarketa sortarazteko, batez ere mundu abertzaletik egingo zaion irakurketaren ondoren. Muguerzari buruz informaziorik behinena dugunontzat (*Consejo Superior de Investigaciones Científicas* delakoan Filosofia Institutuaren zuzendari), Kultura Ministeritzak eta Ikerketa Konstituzionaletarako Zentruak liburu mardul hori argitaratzeko eman duten diru-laguntza ez da eragozpen, jakiteko bertan betiko Muguerza zehatza eta zindoa aurkituko dugula, benetan garrantzitsua den guzti hartan. Ohitura intelektualak, eta beraz moralak, nekez lortzen direnez, ez dira bapatean bertan behera uzten. Horrexegatik oso “Muguerza” gutxi dira, bakarra dela ez esatearren.

Trantsizioko garai hain gertu eta hain urrun haietan, ohizko gauzatat har zitekeen Javier Muguerza ikustea bai Bergarako UNEDen eta bai sortzen ari zen Zorroagan, alde batetik Madri- len eginak zituen adiskide zaharreatatik, eta bestetik euskal arazo nazionalaren hedapen soziala eta izakera eskuztatze- ko zeukan interes bereziatikat, beronek trantsizio-prozesua azkartu ez ezik honen azken muga egokia ere auzipean jartzen zue- lako. Erraz ahazten zituen jende gehiegik estatu frankistaren nazionalizazioak, erakundeen eta sinboluen jabetza demokra- tiko berezia eta, ondorioz, hauekiko identifikapena baino ez zenak, itzuri egiten ziola estatu nazioanitzaren gaiari, eta beraz beronen berdinketa nazional ezinezkoari. Ahaztura honetatik datoz arazo politiko eta moral batzuk, ezinbestean hunkitu behar dutenak, prozesuaren neurri tragikoaren aurrean, hun- kimen zantzurik duen pentsalari zorrotza.

Muguerza garai batean filosofia anglosaxoi analitikoaren aldarrikatzaile nagusia izan bazen ere, espainiar mundu aka- demikoan nagusi zen eskolastikaren aurrean zorrotzasuna- ren alde jokatu, Kuhnren “Iraultza zientifikoaren egitura”ren gorakadak Popperen paradigma positibista eta faltsutzailea hautsi erazi eta ondoren eztabaida sortu zuelarik, berehala konturatu zen zorrotzasun zientzizaleak hartua zuen neurri mitologikoaz. Oinarrizko abiaburu dogmatikoak, positibismo fo ma guztiek partekatzen zutena, “falazia naturalista”ren sala- ketak edo “izate”tik abiatuz “izan beharra”ren ondorioztapen ezi- nak, ezkutarazi egiten zuen ideologia edo mitologia zientziza- leak buruturiko ondorioztapen errazegi hura. Zientifikoek, zientifiko gisa, garbitasun metodikoa aldarrikatzen zuten ritualki, eta honek ez zien galerazten, praktikara gerturatzen ziren orduko, ideologorik arruntenak bezala jokatzea.

Muguerzak filosofia analitikoan zuen trebetasunak eta filo- sofia politiko, moral edo praktikoak sortzen dituen arazoengatik zituen kezkek, bitartekari intelektual, politiko eta akademikoan- ren eginbeharra hartu erazi zioten itxuraz sekularizaturiko “kristau eta marxista” jendearen arteko eztabaidan, garai har- tan hain indarrean, ez bait zen “analitikoaren eta dialektikoaren” arteko elkarriketa baizik, ezinbestean bihurtuko zelarik “libe- ral eta marxisten” artekoa. Ez dezagun ahaztu, gaur egun

hausnarketa teoretiko zurrinak irudi lezaketen haiek ulertzeko, bere garai historikoan (frankismoaren amaiera ekidinezin eta berehalakoan eta ondorioz artean jaio gabe zegoen erregimen berriaren eraikuntza unean) ezarri behar direla.

Jadanik bere lehen liburuan, “La razón sin esperanza” (Madrid, 1977), 1967tik 1974era bitartean idatziriko artikuluen bilduma zen hartan, erakusten ditu bizitza osoan bidelagun izango dituen kezkek: arazo etiko praktikoak, hau da, politikoak, eta hauen azterketarako erabiltzen duen zorrotasun intelektuala. Zorrotasun intelektual honek eramango du zientziaren edo arrazoiaren mugez oharteraztera, arrazoiak ez bait du beste funtsapenik bere dituen funtsetan sinestea baino. Eta zientzia, zientzia den heinean, ez da gai ideologia eta mitologiarekin amaitzeko. Aukeraren zani daude hauek berriro agertzeko, eta aukera hau praktikara jotzearekin aurkezten zaie. Horregatik ahalegintzen zen etengabe Muguerza une berean adierazten, distantziatu beharra razionalitate erabiltzaile garai-kidearen itxura hartzen duen arrazoiaren mitologizazioaren aurrean, eta arrazoi baten behar itzuriezina, ulertzeko eta, kasurik hoberenean, mugatzeko nihilismo oro, hala funtsatuko delarik garaiekin bat datorren praktika hori. Honekin pentsamenduari betiereko arazoetara itzultzea baino ez du egin: egiazko metafisikara.

Honen erakusgarri ona litzateke “De inconsolatione philosophiae”, iruzkitzen dugun lanaren bigarren zati gisa ageri den elkarrizketa metafilosofikoa: “Desde la perplejidad”, aurretik ere ezaguna zena, M.A. Quintanillak zuzendutako “Diccionario de filosofía contemporánea” (Salamanca, 1976) hartan arduratua zuelako, garai hartako belaunaldi baten adierazpen filosofikoa izan zelarik. Metafisika onak betiereko arazo moralak planteatzen ditu, beti daudenak azken konponbide baten eske, zeren eta honetarako gidari izan behar duten moralak eta intelektuak beti eta egoera orotan bait daude borrokan. Arazo moralak betierekoak direla jakiteak, badaezpadako distantzia bat hartu erazten du, benetako konponbidearen aldarrikapenean amore ematen ez duten eskola beti berrizaleen baieztapenen aurrean. Hortik, geruza analitiko, marxista edo neoneietzschetarraren azpian gordea, beti berri denaren aurka,

Muguerzak pitxakada bat ur hotz botatzea, egia zahar eta eternalak gogoraraziz, filosofian bidailagun dituenen bihotzerreak lasaitzeko.

Bere azken liburuari zuzenki lotuz orain, nabaritzen den lehena hasierako arazo hura berriro aurkitzea da, eta hari buruz iharduteko asmo zorrotza. Benetako arazoek ez dute inoiz buru argia gogaitzen, ezta hunkiberatasuna lausotzen ere, eta behin betirako erantzunik ezean, zalantza sortzen dute berriro. Hortik aintzinakoek jakintza praktikoarekin edo zuhurtziarekin zeukaten seta, ezezagunak zituztelarik, ondorioz, arrazoi teorikoaren eta arrazoi praktikoaren arteko amildegiak sortzen dituen arazo modernoak eta “izana” eta “izan beharra” aldentzen dituen leizea.

Liburuko atal luzeena, “III. Para una crítica de la razón dialógica”, lan-multzo batek osatua da, azken urte hauetan eztabaida eskolastiko-akademiko hits eta antzuak piztaraziz dituzten polemika bi haiei buruzkoa: John Rawlsen “La Teoría de la Justicia” (1971) hartan oinarritutakoa, eta Jürgen Habermasek bere “Teoría de la acción comunicativa” (1981) harekin iradokia. Esan liteke Muguerzak burutzen eta azkentzen dituela eskola-polemika ahitu bi hauek. Rawlsek zein Habermasek berez eman ahal izan dutena, kasurik hoberenean ere, beren funtsa ezkutuak ulertzeko bulkada baino ez da. Orain benetan hartu behar dira arazo teoriko-praktiko errealak, pentsamenduaren tradizio hoberenaren kezka izan direnak. Ezin bestekoa da Kantengandik Rousseaurengana itzultzea, Cassirenbidez edo Straussen bidez, eta hark piztarazia, tradizio hoberenean funtsatutako gatazka berreskuratzea, garai demokratiko berrien ikuspegitik: Demokrazia Nazionalaren funtsapena. Iraultza marxistaren paradigma ahitu delarik, berriro sortzen da “ezinezko gailendua”ren arazo: Nazioa. Begia duenak, eta gutxieneko hunkimena, ez du egunkariak edo telebistak ikustea baino. Nahiz eta beti dagoen, egon den eta egongo den “ikusitako ezin duen begirik...”. Horrexegatik, Rouseauk berak, ez zuen eragozpenik izan bizi izan zituen garai intelektualduak iraintzeko: “sentitzen dut, beraz, banaiz”. Uztartzen da sentimendu hori, azken batean, bizikera edo bizilege batekin, kultura batekin: Montesquieu eta Hegelen “L’esprit general” edo “nazional” harekin.

Hirugarren zati hau “azken-hitz teologiko-politiko” batekin amaitzen da. Iharduten da lan honetan historian zehar teologia-politikoak planteatu dituen arazo eterno haiei buruz. Tamalgarria da, baina, hiru autore ren (Kolakowski, Bloch eta Horkheimeren) ikuspegitik egitea, desitxuratu egiten bait dute hauek beronen uztardura tradizionala, klasiko zahar eta berrietan aurki dezakegun oharren argia txirotzen delarik. Hauen aldetik dagoen “aurreiritziaren apologia” edo “tradizioaren begirune gupidatsua” ez da alferra, aitzitik, giza bizitzaren oinarri moral ezabaezintzat hartzen da. Honek ez du eragozten arazoak bere eginbharra izatea beharrezko sinesmenak unean uneko eskaera historikoetara egokitzerakoan. Salvador Ginerrek “giza erligioa”ri buruzko artikulu bat argitaratu berri izatea, eta liburu baten berehalako argitaralpenaren iragarpena, abagadune ederra izan daiteke betiereko arazo teologiko-politikoak berriro aztertzen hasteko, Rousseaturen erara birplanteatuak eta garai demokratikoen ikuspegitik, “giza erligioa” postulatzeko bait da demokrazia nazional ezina eta ezinbestekoaren elementu euskarri eta osagarri gisa.

“Otros diálogos” izeneko IV. zatian, bere inguruko argitaralpenak iruzkintzen ditu, “do ut des” ekidinezina edo elkarrekiko laudorioen gizartea (dituen ezberdintasun zehaztu haiekin eta askotan sasi eztabaida itxuraz kritiko gutziekin ere), morrontzena edo, antza denez jende askorentzat, irakaskuntza mundutxoan partekatzeko ezin bestekoak diren eskupekoena. Balio sinbolikoen merkatuan, merkatu orotan bezala, txanpon ahulak indartsua ordezkatzeko joera du. Zenbat morrontza jasan behar den! Zein gutxik lortzen duen, Javier k ondotxo dakien bezala, zurigabe irtetea morrontza horretatik!

Azkenik, pasarterik laburrena (I. eta V. idazpuruek osatua) eta funtsezkoena dena, mundu abertzale zalantzatsuentzat duen gertutasunagatik. Bertan aurkezten digu filosofia “bizitza-egitamu” gisa, edo nola saiatzen den “lanbidea” eta “zale-tasuna” uztartzen, Javier Muguerzaren beraren adibide besterenezinean. Ekindinezina gertatzen den autopropaganda bakarrik legezkatu daiteke gizabanakoak izan dezakeen balizko adibidetasun sozialaren kasuan. Garaitutako behaztopoak azpimarratuak geratzen dira balizko ibiltari haiei laguntzeko eta

bidaiak merezi duelako baieztapen intelektual eta bitalak hasberrien morala hobetzea du helburu. Azken batean, ondorioztatuko luke (filosofiaren bidezidor ezberdinetan barrena luzaz ibili ondoren) filosofia filosofia praktikoa dela, edo morala, ezer ez bestela. Badaki ondo oinarritua dagoela, eta behin eta berriro agintzen digu oinarri hau zehazten saiatuko zaigula. Pozarre n gauzka itxuiten, eta lehiatzen dugu laguntza eman dezan lehenbailehen, elkarrizketa Teorikoaren maila hobetzeko, bizi garen sasoiaren neurriko iharduera bat ahalbidetuko duena.

Atal hauetan, hain zuzen, maila esoteriko edo inizatiko batetik abiatuz beste exoteriko edo, hasiera batean behintzat, mundu orok ulertuko duen maila batera iragango da, eta lau haizetara aldarrikatuko du Muguerzak zerk erremintzen duen gorputz eta arimaz: “gatazka nazionalak”, eta zehazkiago, euskal abertzaletasunak. Erremintzen du, eta zuhurtziaren mugak gainditzera darama honek.

27. orrialdean, jadanik, lehen keinu inizatikoa egiten digu. Gogorazten digu Muguerzak, “nortasun nazional berri” baten artikulazioaren inguruan: “Hegelek egun batez “historiarik... eta filosofia akademikorik gabeko herri” deitu zituen haien erresistentzi ahalmen numantziarra”. Gogoratu behar da Marx eta Engelsek hegeldar izaten jarraitu zutelako honetan.

“Demokrazia zuzena”k eta “demokrazia ordezkaturia”k sortutako arazoak iruzkindu ondoren, arrazoi teorikotik arrazoi praktikora igaroko da; badaki demokrazia demokrazia nazionala dela eta, espainiar demokrazia herabe eta ergela zuritu behar duelarik, esango du: “oraindik hauskorra den Espainiako demokrazia parlamentariari egingo zaion kritika demokratiko oro, nire ustez, oinarritu behar da, iraulketa orori aurka egingo bazaio, sistema demokratiko honen alde edo moldezko defentsan”. Baina aipatu esaldian honako testua tartekazten du: “salbuespena egingo delarik, beronen partaide izatera, eta espainiarrak izatera ere, ukatzen diren nazionalismo haietatik datorrenarekin, hala egin bait dezakete legezkotasun guztiarekin” (194 or.). Ez da gutxi madrildar mundutxotik datorren batek esateko. Pentsatu behar dugu, atzera begira, usteak ustel gertatu direla, “Palmar de Moya”n, jadanik urrun dagoen 78ko saio haietan, adi zegoela burutsuren bat.

Amaiera iristen denean, “Conversaciones con Ignatius M. Zalantzamendi”, V atalean —liburuaren aurkibideari emandako lehen begiztaldian ere nolabaiteko morbo intelektual eta morala sortua ziguna—, piztutako itxaropenak bete-betean gorputzten dira. Topatu dugu, azkenik, “giltzarria”, edo haragi eta hezurreko Javier Muguerzaren oinaze ziren arazo teorikobital-moralak.

Zalantzamendik —Estatu Batuetako mendebaldean bertan kokatzen den fikziozko pertsonaiak, eta Javierrek bere irudimenean “Euskaletxea”n ezagutzen duenak— irratirako elkarriketa bat egiten dio Muguerzari. Honek bere kabuz egiten du aitorpena, gogoz eta lau haizetara, ez dizkio inork hatzamarrak ahoan sartu behar, ezta “hirugarren maila”koa ezarri behar ere. Ez dira Rousseuren “Aitorpenak”, ezta “Ameskeriak” ere, baina interesgarriak dira; interesgarriak direnez, batez ere EHU/UPVn bizi den giroan, “ubi patria, ibi bene” (nire aberria non, nire ongia hantxe) sentitzen eta pentsatzen dutenak, asaldaturik bait daude bertan, tenteltzat edo hartzen dituzten lankideen artean, ez dutelako betiereko ikasgai lurtar hura ikasi: “ubi bene, ibi patria” (nire ongia non, nire aberria hantxe).

Bizi garen sasoi honetan, gortegizon bihurtu diren iraultzaile ohiak hain ugariak direlarik, ezinbestekoa du Muguerzak “distantziak erakustea”. Galdetzen zaiolarik ea oraindik ere “ezkertiar”tzat duen bere burua (664 or.), erantzuten du: “egia esan, edozein ezkertiar zaharrek ustekabeko txikienean kargu publiko bat eskuratzeko arriskua duen garai hauetan, nahiago dut esan, bizitza osoan zehar eskuindarra izan naizela, hori bai, nire erara”. Distantziak erakustea da bat errespetatua izateko eta, neurri batean, kutsadura gortezaletik salbu gelditzeko era bakarra.

Ondoren ezin du ironia ekidin, antifrankista espainiarren aurkakotza ohoretsuaren aurrean, eta gaur eguneko hainbeste “gorri” eta “gorrixka”ren gezurrezko martirio pertsonalaren aurrean. “Benetan nekagarria izan zen Franco zaharrez eta ohean hil zedin lortzea. Ahituta amaitu genuen”. Mundu guztiari eta batez ere belaunaldi berriei gogora eraztea komeni diren gauzak dira, espainiar demokraziaren sorrera mitologi-

koari buruz hainbeste asmakeria baldar egiten denean. Ia ulertezin bihurtzen bait dituzte, unibertsitatearen esparruan ere, berez ulerkaitzak ziren damokraziarako iraganbidearen prozesu amaiezinenaren lorpen eta ezariak, espainiarra bezalako estatu nazioanitz batean.

Hain arantzatsua den gerla zibilaren gaia aipaturik (36koa, askori 36an gerla bat izan zela gogora erazteko), aurpegia ateratzen du, nahiz eta bertan hausteko arriskuan jarri —baina arrisku hau inolako aitzakiarekin saihestu gabe, baliabide errazegia bait da gutxieneko trebezia duen edonorentzat—. Ez dezagun ahaztu auto-elkarrizketa bat dela. Baina ez dezagun, halaber, ahaztu, filosofo moralak dela, eta beraz etengabeko “paidea” erakusgarri batera behartua dagoela: “senide arteko gerla hartan erruz erabili bazen ankerkeria, bi taldeen aldetik, halaber erabili zen erruz eta mugagabe zintzotasuna eta esku-zabaltasuna ere”. Onartu behar zaio ausardia, hainbeste progre ponteigel horien artean, katedratikoa edo CSICeko kide sonatua bada ere, azken hauek, beren heziketa-maila gorenean, asko jota “Frankforteko Eskola”ra baino ez bait dira iristen, Habermasen gidaritzapean. Beronen nortasun nazionalak eta nazio-ostekoei buruzko txostena, adibide paradigmatikoa da progre sasiletradu guzti hauek dituzten ezintasun intelektual eta moralena, ezin bait diete aurre egin, eta beraz ulertu, munduko bi gauzarik serioenei: Estatuari eta Nazioari.

Eta ez da lasai gelditzen bere hasierako biraoarekin. Berrito ekiten dio Muguerzak: “gerla zibila egintza basatia da, baina senide artean beti dago adiskidetzeko aukera”. Non gelditzen da “klase borroka” hutsegin ezina? Progretxo inozo eta errugabeen jarrera guztiaren oinarri ezkutua? Javierrek badaki zertaz ari den, “klase borroka” beti dago esparru nazional batean baitaratua. Bere ahalmenean bezala bere mugetan, ulertzen ez duenak ez du inoiz ezer seriorik ulertuko. Denbora luzea da Hans Kohnek argi eta garbi utzi zuela estatu nazional gisa antolaturiko nazio orok bata bestearen atzetik datozen une sortzaileetan aldarrikatzen duela: “senidez osaturiko nazioa gara!”. Zer ez genuke emango gutako askok Euskadin ere ahobatez aldarrikatu eta entzutearren: “sendiez osaturiko nazioa

gara!”. Esan beharrik ere ez dago, ondoren berehalaxe, beste edonon bezala, borrokan hasiko ginатеkeela elkarrekin.

P ropaganda ofiziala edo sasiofiziala sinesten badugu, nazionalistena ez den Estatu europazaleenean bizi garelarik, eta munduko jakintsu ahobero kosmopolitenak ditugularik, Javier rek hitz egiten duen bezala hitz egitea “tradizio filosofiko nazional”ei buruz (668 or.), nahi diren zehaztasun guzti haiekin ere: berriro biraoka aritzea da. Gauzak horrela bait daude, hala-beharrez. Bazter ditzatela aurreiritziak santujale ezjakinek —unibertsitateko modernotasunaz eta aurrerazaletasunaz mozorrotu horiek— eta ikas dezatela behingoz.

“Izana” eta “izan beharra”ren arteko amildegi teoriko, eta ez praktikoa, gogoratzen du, gaur egun benetan arriskutsua dena ez dela “*izanaren ahaztura*, baizik eta *izan beharraren ahaztura*”, behin eta berriz adierazten du, eta ondoren, harira ekartzen ditu “etika” eta “etikotasuna”ren arteko ezberdintasunak piztarazten dituen arazoak. Honen bidez iradokitzen dira kontzientzia oneko “españolitoa” izateko zailtasunak. Zein historia nazional gogor, urrun eta gertua hartu behar den bere gain! Ez da zaila ulertzea, zein zaila den espaniarrarentzat bere izate nazionalaz argudiatzea! Eguzkia sartzen ez zeneko Inperio nazioanitz batetik beronen zatikatzerara, berezko ezgaitasunaren ondorioz; eta estatuan bertan aurkari ziren ezaugarri nazionalak zirela eta, “gerla zibilez” betea egon den historia; eta kanpoko gerla moderno bakarra ere ez, “ahaide nazioa gara” hura zuritzeko.

Ez da horregatik harritzekoa ondoren honakoarekin aurkitzea: “bere burujabetasunaren alde ari den herrialde txiki baten abertzaleatasuna guztiz errespetagarria iruditzen zait eta ez nuke ezer *zintzotasun abertzaleare*n aurka edukiko, bertute herritarrak norabidetuko lituzkeen iturri gisa” (689 or.). Benetan harrigarria dena, aurrerantzean aldatz behera abiatzea da: Euskal Herria sartzen da eszenan bete-betean.

Aldez aurretik sentipen nazional nahasi batzuen aldarrikapena egin ondoren, “nik ere gogoko dut nazioz euskalduna naizela zehaztea, jaiotzez andaluza banaiz ere, eta Max Aubek dionez, *bat batxilergoa egin duen lekukoa* dela ahaztu gabe, onerako edo txarrerako, Madrilen egin bait nuen”, argi geratuko da, sentsibilitate teoriko-praktiko zorrotza eta batere eskua-

tsegina ez denaren jabe dela, ezinbestean bait doakio ondotik, bere buruarekiko begirunearen partaide gisa, bestearekiko begirunean taxutu den gizakiari. Gainera, berak aitzindari-tzen duen “erresistentziaren etika”k eta nazio txiki bateko kideek asimilaketari jartzen dioten erresistentziak badute antzekotasunik, eta balio praktiko-adibidegarri honek txundidura sortzen dio. Ez da ustekagabeko gauza prest egotea herri honekiko bere aintzinako jatorriarekin uztartzeko. Berak ia basamortuan predikatzen duena —zorroztasun intelektuala morala den heinean eta alderantziz— egunero ikusten du herri honetako alde garrantzitsu batean.

Esan behar duena erabat esateko, inozotasunaren baliabide zaharra erabili behar du, itxuraz ergel samarra eta ondorio askorik gabekoa, baina batzuetan zilegi duena bizitza eta izen ona onartzen zaion jendeak. Gauza jakina izan da beti jeinu eta jakintsuei halako zorakeria eta ergelkeria batzuk barkatu behar zaizkiela!

Konfederazioa, autodeterminazioa eta burujabetasuna —beraz, euskal “subiranotasun nazionala”— sartzen dira auzian, eta hori hainbeste ponteigel asmo onekorri burmuina eta bihotza lausotzen dien bortizkeria infernuzkoa hor egon arren. Yoyesi egiten dion aipu exoteriko berak, ezin dezake usteldu benetako irakasgaia: “arrazoi etikoengatik nago erabakia autodeterminazioaren alde”. Ez dezagun ahaztu etika honek pentsamenduaren tradizioz hoberenean eratu den intelektuaren legeztatapenean egon gogo duela. Apur bat geroago indarrez baieztatuko du: “*Euskal arazoa* euskaldunek konpondu behar dute eta euskal jendea izango da euskaldunek halako konponbidearekin nora iritsi nahi duten erabaki beharko duena eta, halaber, estrategiak eta lortzeko epeak” (690 or.). Abiaburuak baieztaturik, ondorio logikoak gorabiderik gabeak dira. Utz diezaiogun irakurleari bere ondorioak ateratzen. Gogoratu baino ez, Javier Muguerzak ondotxo dakiela autodeterminatzeko, bai maila nazionalean zein pertsonalean, berau egiteko askatasuna eduki behar dela. Dena ez dago norberaren mendean eta batzuetan ezin dira gorde bizitza ondo sustraituaren jarrera zainduak. Ez legoke, beraz, soberan, Brechekin gogoratzea —Muguerzak ere behin eta berriz erabiltzen duena—

“injustiziaren aurka oihukatzen duenari ere urratzen zaiola ahotsa”.

Zalantzamendik aidean hartzen du Muguerzak egindako Brechten aiputa, lehenago bezala aitorturik: “ezin gara beti e re moralak izan”, eta agian “Zeruan pertsona ona” rengan pentsatuz berretsiko du: “ezin gara beti moralak izan” (685), tradizioaren hitzetan ekarriko digularik gogora Maquiavelliren “behar politikoa” edo Montaigne eta Pascalen “s’abêtir” behar orokorrago hura.

Gainera Muguerzak lehenago ere jarria zuen agerian, ingurumaria orokorrago batean, etika isildu egiten dela elkarrizketarako subjektua onartua izateko bortizkeria beharrezkoa edo ezinbestekoa egiten denean. Egokitasun osoz gogora erazten digunez: “Hegelek oharterazi zigun *onarpen borroka*, heriotz borroka izatera irits zitekeela, eta dirudienez Kantek berak ere ez zituen gauzak oso bestela ikusi” (327). Ondorioz, Muguerzaren arabera: “Ezin badu etikak bortizkeria zuritu ezin du gaitzetsi ere, baldin eta erabiltzen dutenei elkarrizketarako aukera ukatu bazaie, zeren elkarrizketaren bideak ukatzea beren baitan helburu izateko baldintza ukatzea baino ez da, baldintza hau gabe ezina bait da beren ekintzen etikotasuna epaitzea bera ere” (328). Biltzen ditu 372 orrialdean 224 eta 225 ohar lotsati batzuk eta zehazten du, *Herria Eliza 2000*-n idatzituen lan bat gogoratuz, aurreko arazoak euskal arazoari egokitzen zaizkiola.

Soziologo garen aldetik, geure ezadostasuna erakutsi beharrean gaude Weberk, etikaren eta politikaren arteko harreman korapilatsuen gainean burutzen duen maisu azterketaz egiten duen irakurketa, izan ere “politikak egintza bide berezia du boterea, eta honek berekin dakar bortizkeria” (Weber). Muguerzak dio: “Weberen gainetik ere, ziurrustearen etikak indarrean iraungo du eta balioko digu gogoratzeko giza egintza ondo asko izan daitekeela tragikoa”. Guretzat ez dago halako aitzakiarik. Ziurrustearen etika horrek duen etorkizun berehalakoari(?) buruz Weberek duen ikuspegia goibela da, baina erantzunkizunaren etikaren osagarri beharrezkotzat hartzen du, “benetako gizakia, *bizitzasmo politikoa* izan dezakeen gizakia hezitzeko”. Oso ondo daki, hala ere, honetan datzan arazoaz eta duen

betiereko gaurkotasunaz. Izan ere, Weberen obra guztiak erakusten digu gutxi daudela historian arazo hau berengain hartu dutenak, ez bakarrik teorikoki, baizik eta praktikoki ere bere nerantzunkizunetan, kontzientzia argiago eta tragikoagoaz, eta kontzientzia bera hausteko arriskua onartu dutenak.

Lan honen lehen erredakzioko izenburuak (“Mundu abertzale zalantzatsutik, agerikoaren aldeko etengabeko borroka horretarako”) aipatzen zuen zalantza, ez dagokio neurri berean Javier Muguerzaren zalantzari —jakina intelektualki partekatzen duguna, nahiz eta bizitzan ez dugun astirik itxura egiten ibiltzeko— baizik eta Estatuan eta bere unibertsitateetan nagusi diren eremu intelektual haienari; eta zehazki EHU/UPV honetan, gure eguneroko ogia izan beharko luketen hainbat egia garbi gogoratzera kanpoko bat —eta Muguerza— etorri behar zaigunean sortzen den zalantza da. Esker oneko gatzaizkio Muguerza jaunari horregatik.

Gure nazioaren egoeratik, uler daiteke “Honoris Causa” horiei ematen zaien garrantzia eskasa, hain maiztasun handiz asaldatzen bagaituzte ere. “Erresistentziaren etika” ihardunbide duen batentzat, ondotxo dakigu zein balio gutxi duen mundu honetako harrandiak, mundu honek Filosofiaren balio konparaezinari ematen dion balio gutxiaren bezala. Begirune intelektual eta moralaren neurritan balio dezakeenerako, esan beharko genuke norbaitek merezi badu, hori Javier Muguerza dela. Ziur gaude estimatzen jakingo duela.

Euskaratzailea:
ANDER ITURRIOTZ

* Agustín MINONDO, Beatriz MIRANDA eta Juanan BARRENETXEA dira artikulu honen egileak

